

**Advies van 23 januari 2018
inzake *Richtlijnen Stage BIBF 2017*
van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten**

A. Inleiding

1. Via het schrijven van 24 oktober 2017 hebben de Voorzitter en Ondervoorzitter van het BIBF de Hoge Raad aangeschreven met het verzoek een advies uit te brengen over de “Richtlijnen stage BIBF” (23 blz.).

Deze “richtlijnen” zijn door de Nationale Raad van het BIBF op 13 oktober 2017 goedgekeurd en dienen, volgens het schrijven van 24 oktober 2017 van het BIBF, “om de wettelijke en reglementaire bepalingen betreffende de stage en het praktisch bekwaamheidsexamen praktisch te organiseren. Hierdoor kunnen de stagiairs van het BIBF geïnformeerd worden over de praktische modaliteiten van de stage en het praktisch bekwaamheidsexamen bij het Instituut.”

2. De bevoegdheid van de Nationale Raad van het BIBF om richtlijnen uit te vaardigen, is expliciet in de wet verankerd (nieuw artikel 45/1, § 5/1 van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen, zoals gewijzigd door de wet van 3 september 2017, *Belgisch Staatsblad*, 11 september 2017):

§ 5/1. De Nationale Raad kan richtlijnen uitvaardigen in uitvoering of ter verduidelijking van de wettelijke en/of reglementaire bepalingen betreffende de plichtenleer, de stage, het praktisch bekwaamheidsexamen, het beroep of het Beroepsinstituut. De richtlijnen hebben tot doel praktische regels te bepalen.

Het Beroepsinstituut maakt aan de leden tijdig en op gepaste wijze alle richtlijnen bekend en maakt deze openbaar op de website van het Beroepsinstituut.

(eigen onderstreping)

Hieruit volgt dat richtlijnen tot doel hebben praktische regels te bepalen, in uitvoering of ter verduidelijking van de regelgeving, onder meer op het vlak van de stage en het praktisch bekwaamheidsexamen.

Richtlijnen zijn bindend voor alle leden van het BIBF (met inbegrip van de stagiairs) en dit in toepassing van het reglement van plichtenleer in bijlage aan het koninklijk besluit van 18 juli 2017 tot goedkeuring van het reglement van plichtenleer van het BIBF (artikel 2):

De voorschriften van plichtenleer van het Beroepsinstituut bestaan uit een geheel van regels, verplichtingen en verbodsbepalingen die de leden bij de uitoefening van hun beroep dienen na te leven. De leden zijn tevens gehouden alle wettelijke en reglementaire bepalingen van toepassing op het beroep na te leven alsook de richtlijnen van de Raad.
(eigen onderstreping)

3. De Hoge Raad voor de Economische Beroepen heeft de wettelijke taak bij te dragen tot de ontwikkeling van het wettelijk en reglementair kader dat van toepassing is op de economische beroepen via het verstrekken, op eigen initiatief of op verzoek, van adviezen of aanbevelingen aan de regering of aan de beroepsorganisaties voor de economische beroepen.¹

In het bijzonder moet de Hoge Raad verplicht worden geraadpleegd over “*elke beslissing met een algemene draagwijdte*” die door de Nationale Raad van het BIBF wordt genomen (artikel 54, § 1, vierde lid van voornoemde wet van 22 april 1999).

Aangezien richtlijnen te beschouwen zijn als beslissingen met een algemene draagwijdte² moet hierover het advies van de Hoge Raad worden gevraagd.

De Nationale Raad van het BIBF kan niet afwijken van een advies dat door de meerderheid van de leden van de Hoge Raad is goedgekeurd, indien het advies betrekking heeft op een aangelegenheid die betrekking heeft op meer dan één beroep of hoedanigheid (artikel 54, § 1, vierde lid van de wet van 22 april 1999).

In casu zal onderhavig advies van de Hoge Raad verplicht moeten gevolgd worden, aangezien het betrekking heeft op richtlijnen in verband met de stage van zowel kandidaat-erkende boekhouders als kandidaat-erkende boekhouders-fiscalisten.

4. Ter voorbereiding van onderhavig advies heeft de Hoge Raad het wenselijk geacht om de vertegenwoordigers van het BIBF uit te nodigen, teneinde hen toe te laten duiding te verstrekken omtrent de aanpassingen van de bestaande richtlijnen naar aanleiding van de recente wijzigingen in de regelgeving en toelichting te geven over de praktische gevolgen van de nieuwe regelgeving, zowel in hoofde van de stagiair/stagemeester als voor de organen van het BIBF.

Deze ontmoeting tussen de leden van de Hoge Raad en Mevrouw Mirjam VERMAUT, Voorzitster, de heren Luc VANHOUTTE, Penningmeester en Frank HAEMERS, diensthoofd van de Juridische dienst van het BIBF, heeft plaatsgevonden op 20 december 2017.

Dit contact was overigens eveneens het ideale vertrekpunt om artikel 24 van het stagereglement van het BIBF in de praktijk om te zetten: in het nieuw koninklijk besluit van 10 april 2015 tot goedkeuring van het stagereglement van het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en fiscalisten (*Belgisch Staatsblad*, 19 mei 2015) is immers voortaan expliciet³ bepaald dat de Raad van

¹ Deze opdracht vloeit voort uit artikel 54, § 1, tweede lid van de wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen.

² Zie in dit verband het advies van de Hoge Raad van 18 maart 2015 over het ontwerp van koninklijk besluit inzake het bekwaamheidsexamen van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten (BIBF), randnummer 17.

³ Deze jaarlijkse verslaggeving is in het koninklijk besluit van 2015 ingevoegd op expliciete vraag van de Hoge Raad (cf. advies HREB van 19 september 2014 over het ontwerp van koninklijk besluit tot goedkeuring van het stagereglement van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten (BIBF)). In het vroegere stagereglement van 29 januari 1998 was enkel in een verslaggeving aan de Minister van Middenstand voorzien.

het BIBF jaarlijks een gedetailleerd verslag overmaakt aan de Hoge Raad over de toepassing van dit stagereglement.

B. Inhoud van de voor advies voorgelegde richtlijnen

5. Naar aanleiding van de wijziging van de wet van 22 april 1999 via de wet van 3 september 2017 (B.S., 11 september 2017) zijn, voor wat het BIBF betreft, onder meer **de volgende wettelijke bepalingen aangepast:**

- Wijziging in de maximumduur van de stage (geen “eeuwige” stagiair meer want de stagiair die niet slaagt, wordt na 6 jaar geschrapt; in de plaats van een “stage gelijkwaardig aan 200 dagen zelfstandige beroepspraktijk, gepresteerd tijdens een periode van tenminste 12 maanden en hoogstens 36 maanden” geldt voortaan dat “een stage minimaal 1 jaar en maximaal 6 jaar” duurt);
- Beroepsmogelijkheid tegen de uitslag van het praktisch bekwaamheidsexamen (voortaan bij de Kamer van Beroep in de plaats van bij de Raad van State);
- Mogelijkheid tot vrijstelling van stage en/of praktisch bekwaamheidsexamen voor andere economische beroepsbeoefenaars;
- Bijkomende voorwaarden voor stagiairs om het beroep via een vennootschap uit te oefenen (namelijk op voorwaarde dat die vennootschap tevens een zaakvoerder of bestuurder heeft die ook een erkend economisch beroepsbeoefenaar is én lid is van het BIBF, het IAB of het IBR);
- Wettelijke rechtsgrond voor het uitvaardigen van richtlijnen door de Raad;
- Wettelijke rechtsgrond voor de verplichte opdrachtbrief;
- Bevoegdheid van de Uitvoerende Kamers voor Duitstalige confraters (niet meer de Verenigde Uitvoerende Kamers).

6. Omwille van de wijziging van voornoemde wet van 1999, alsook ingevolge een aantal nieuwe koninklijke besluiten van 2015⁴, heeft de Nationale Raad van het BIBF het initiatief genomen om bepaalde bestaande richtlijnen op het vlak van de stage te actualiseren. Er is tevens beslist om de richtlijnen met betrekking tot de stage voortaan onder te brengen in één enkele richtlijn.

De voor advies voorgelegde nieuwe richtlijnen betreffen de volgende thema's:

- Stage
 - A. Elektronisch stageverslag
 - B. Verplichte seminars en permanente vorming
 - C. Nieuwe stageperiode
- Praktisch bekwaamheidsexamen
 - A. Schriftelijk examen – deelnamevoorwaarden
 - B. Schriftelijke proef – inschrijving
 - C. Schriftelijke proef – resultaat – bezwaar
 - D. Mondelinge proef – inschrijving – verloop
 - E. Mondelinge proef – resultaat – bezwaar

⁴ Koninklijk besluit van 10 april 2015 tot goedkeuring van het stagereglement van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten (*Belgisch Staatsblad* van 19 mei 2015); Koninklijk besluit van 27 september 2015 betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen van de erkende boekhouders en erkende boekhouders-fiscalisten (*Belgisch Staatsblad* van 23 november 2015).

De richtlijnen verduidelijken de toepasselijke regelgeving en zijn bedoeld om de stage en het praktisch bekwaamheidsexamen praktisch te organiseren. Via de richtlijnen wil men de stagiairs van het BIBF uniform informeren.

De nieuwe richtlijnen vervangen een zevental bestaande richtlijnen inzake de stage uit 2010, 2013 en 2017.

C. Eénsluïdend advies van de Hoge Raad

7. De Hoge Raad heeft de voor advies voorgelegde richtlijnen, zoals overgemaakt door het BIBF op 24 oktober 2017, aandachtig geanalyseerd en getoetst aan de toepasselijke regelgeving.

Wat het wettelijk en reglementair kader op het vlak van de BIBF-stage betreft, is meer in het bijzonder rekening gehouden met:

- De wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen, zoals recent gewijzigd door de wet van 3 september 2017;
- Het koninklijk besluit van 10 april 2015 tot goedkeuring van het stagerglement van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten;
- Het koninklijk besluit van 27 september 2015 betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen van de erkende boekhouders en erkende boekhouders-fiscalisten.

Op de website van het BIBF (<http://www.bibf.be/>) is eveneens heel wat informatie beschikbaar omtrent de BIBF-stage.

Zo kan voor een overzichtelijk schema inzake de toegang tot het beroep verwezen worden naar de BIBF-brochure "Erkend boekhouder-fiscalist worden", beschikbaar op de BIBF-website.

Voor informatie omtrent het praktisch bekwaamheidsexamen kan onder meer verwezen worden naar de BIBF-brochure "Voorstelling van de te kennen leerstof voor het praktisch bekwaamheidsexamen". Het BIBF stelt ook alle examenvragen van de schriftelijke proef van het bekwaamheidsexamen sinds 2003, mét de bijhorende antwoorden, ter beschikking op zijn website.

De heldere en transparante communicatie van het BIBF via de website, zowel ten behoeve van (toekomstige) stagiairs en stagemesters, beroepsbeoefenaars als ten behoeve van geïnteresseerde derden kan worden toegejuicht.

8. In het kader van zijn analyse, heeft de Hoge Raad geen elementen vastgesteld die de voor advies voorgelegde richtlijnen in vraag stellen.

De Hoge Raad wenst dan ook geen principiële bezwaar te formuleren ten aanzien van deze richtlijnen.

Desalniettemin oordeelt de Hoge Raad dat het wenselijk is om de richtlijnen te vervolledigen met een aanvulling in verband met de tussentijdse evaluaties.

9. Meer bepaald is de Hoge Raad van mening dat in de richtlijnen specifiek aandacht moet besteed worden aan de zogenaamde “tussentijdse evaluaties”, teneinde de stagiairs en stagemeesters in dit verband meer concrete informatie ter beschikking te stellen en tegelijk te herinneren aan hun verplichtingen.

In de voor advies voorgelegde richtlijnen is momenteel enkel op blz. 9 van de voor advies voorgelegde richtlijnen sprake van **tussentijdse evaluaties door de Stagecommissie** die de Uitvoerende Kamer kan opleggen, en dit in de specifieke situatie waarbij een stagiair (die niet geslaagd is in het praktisch bekwaamheidsexamen aan het einde van de zesjarige stageperiode) een nieuwe stageperiode (na het verstrijken van een termijn van drie jaar) aanvangt.

Het principe van het opvolgen en desgevallend “bijsturen” van de stage via tussentijdse evaluaties van de stage is echter een bijzonder aandachtspunt voor de Hoge Raad en zou dan ook best verder worden toegelicht in deze richtlijnen.

Deze mogelijkheid van tussentijdse evaluaties is sinds september 2017 expliciet verankerd in de wet van 22 april 1999; in het advies van de Hoge Raad van 1 juni 2016 over de wijziging van de wet van 22 april 1999 wordt hierover het volgende gesteld:

“16. Het voorontwerp van wet stelt voor om in artikel 51, § 2 van de wet van 22 april 1999 tussentijdse evaluaties in de loop van de stage in te voeren: “(...) De examenjury kan de stagiairs ook aan een tussentijdse evaluatie onderwerpen die los staat van het praktisch bekwaamheidsexamen.” Volgens het ontwerp van Memorie van Toelichting zou het gaan om “een mondeling onderhoud door enkele leden van de examenjury teneinde de stagiair een duidelijk inzicht te geven en hem vertrouwd te maken met wat van hem verwacht wordt tijdens het praktisch bekwaamheidsexamen. Het resultaat van deze facultatieve tussentijdse evaluatie wordt op geen enkele manier in rekening gebracht voor het eigenlijke praktisch bekwaamheidsexamen.”

De Hoge Raad juicht een gedegen begeleiding van de stagiairs toe en gaat ervan uit dat de tussentijdse evaluaties ertoe zullen bijdragen dat de toekomstige beroepsbeoefenaars op een professionele wijze worden gevormd en ondersteund, en indien nodig, worden gewezen op werkpunten of eventuele tekortkomingen. Wel acht de Hoge Raad het aangewezen om na te gaan in welke mate op termijn dergelijke tussentijdse evaluaties toch zouden moeten kunnen aanleiding geven tot een eventuele bijsturing van de stage, of zelfs stopzetting van de stage in het geval ernstige tekortkomingen worden vastgesteld.”

Op de website van het BIBF wordt in verband met de tussentijdse evaluaties het volgende vermeld⁵:

Indien de stagiair dit wenst, teneinde zich een beeld te vormen van het verloop van de stage, kan een tussentijdse evaluatie vragen. Deze tussentijdse evaluatie, over de examenmateries, bestaat uit een mondeling onderhoud met de Stagecommissie.

De tussentijdse evaluatie gebeurt op vrijwillige basis en kan door elke stagiair gevraagd worden tijdens de eerste stageperiode. De enige voorwaarde is dat men nog niet aan een mondelinge proef heeft deelgenomen en men tussen de 15 à 18 maanden stage heeft gedaan.

Dit onderhoud (ongeveer 30 minuten) bestaat in een evaluatie van de stage en in het bijzonder dan in verhouding tot de examenmateries. Enerzijds worden tips gegeven voor de voorbereiding van de

⁵ Zie: <http://www.bibf.be/Index.asp?Idx=1667> (consultatie op 23 januari 2018).

schriftelijke en mondelinge proef en anderzijds worden een aantal concrete examenvragen gesteld die de stagiair moeten toelaten zichzelf te evalueren en voor te bereiden voor het examen.

De stagiair dient op dit onderhoud ook een aantal documenten voor te leggen : timesheets van de verrichte prestaties, attesten permanente vorming, kopie van facturen, opdrachtbrieven ,

De Hoge Raad onderstreept het belang van de tussentijdse evaluaties des te meer, aangezien de BIBF-stagiair gedurende zijn stage alle beroepswerkzaamheden van erkend boekhouder(-fiscalist), zoals omschreven in artikel 49 van de wet van 1999, daadwerkelijk kan uitvoeren. De externe stagiair kan voor het volbrengen van zijn stage trouwens kiezen tussen drie opties:

- Ofwel behandelt de stagiair in onderaanneming enkel dossiers van de stagemeeester, al dan niet op zijn kantoor;
- Ofwel behandelt de stagiair uitsluitend eigen dossiers; de stagiair factureert zelf aan zijn eigen cliënten;
- Ofwel kiest de stagiair voor een combinatie van beiden.

In het geval dat de externe stagiair eigen dossiers behandelt, zal hij uiteraard op briefpapier, e-mails, werkdocumenten, enz. moeten vermelden dat hij “stagiair-boekhouder” of “stagiair-boekhouder-fiscalist” is (artikel 24 van het reglement van plichtenleer van het BIBF, zoals goedgekeurd via het koninklijk besluit van 18 juli 2017, *Belgisch Staatsblad* van 14 augustus 2017).

De Hoge Raad stipt aan dat de stagemeeester niet verantwoordelijk is voor de beroepsdaden die de externe stagiair in de persoonlijke dossiers van de stagiair heeft verricht (artikel 19, § 9, 1ste lid van het stagereglement van het BIBF, zoals goedgekeurd via het koninklijk besluit van 10 april 2015).

De Hoge Raad pleit ervoor om de “tussentijdse evaluatie” niet enkel op verzoek van de stagiair te laten plaatsvinden teneinde zich beter voor te bereiden op het praktisch bekwaamheidsexamen, maar op een meer systematische wijze te organiseren; een tussentijdse evaluatie zou volgens de Hoge Raad in elk geval moeten plaatsvinden wanneer een externe stagiair voor zijn stage eigen dossiers behandelt, alsook indien er vastgesteld zou worden dat de stage van een interne of externe stagiair onvoldoende kwaliteitsvol of gediversifieerd verloopt, bijvoorbeeld omdat er onvoldoende tijd besteed wordt aan de beroepswerkzaamheden van boekhouder(-fiscalist), of indien een bijsturing van de stage noodzakelijk wordt geacht.

In dit verband dient eveneens te worden herinnerd aan de verplichting van de stagemeeester om eventuele tekortkomingen van de stagiair tijdens de stage aan de Uitvoerende Kamer te melden (artikel 22, 2de lid van het koninklijk besluit van 10 april 2015 tot goedkeuring van het stagereglement van het Beroepsinstituut van erkende Boekhouders en Fiscalisten). De Stagecommissie beschikt bovendien in de uitoefening van haar opdracht over de ruimste middelen inzake toezicht en controle (artikel 18 van het koninklijk besluit van 27 september 2015 betreffende het programma, de voorwaarden en de examenjury voor het praktisch bekwaamheidsexamen van de erkende boekhouders en erkende boekhouders-fiscalisten).

10. Tenslotte wenst de Hoge Raad ook de nodige aandacht te besteden aan de procedure voor de actualisering van de richtlijnen.

Sinds de inwerkingtreding van het nieuwe stagereglement (koninklijk besluit van 10 april 2015 tot goedkeuring van het stagereglement van het Beroepsinstituut van erkende boekhouders en

fiscalisten), moet de Raad van het BIBF niet alleen aan de Minister van Middenstand verslag uitbrengen aangaande de toepassing van het stagereglement van het BIBF (en kunnen ook de opmerkingen en voorstellen die het BIBF nuttig acht geformuleerd worden), maar ook aan de Hoge Raad (en dit uiterlijk op 30 juni van elk jaar over de werkzaamheden van het voorbije jaar):

Ten laatste op 30 juni van elk jaar maakt de Raad een gedetailleerd verslag over aan de Minister die de Middenstand onder zijn bevoegdheid heeft alsook aan de Hoge Raad voor de Economische beroepen, aangaande de toepassing van dit stagereglement tijdens het voorbije jaar. Hierin formuleert hij de opmerkingen en voorstellen die hij nuttig acht. (artikel 24 van het stagereglement)

Volgens de Hoge Raad zal de Nationale Raad minstens jaarlijks, en dit ter gelegenheid van de verslaggeving over de toepassing van het stagereglement, zoals voorgeschreven door artikel 24 van het stagereglement, ook verslag uitbrengen omtrent de toepassing van de richtlijnen evenals omtrent eventuele actualiseringen van de richtlijnen waarover op dat moment het advies van de Hoge Raad zal gevraagd worden.

*

* *